

El camí del nord : de Primorskaia a Harbin

LAPERITIV

Al company de Xang-Hai, de Pei-Pong i de Harbin, M. Henri Guénod.

Comença a escriure's molta literatura sobre els camins de Xang-Hai. Comerciants i aventurers s'aboquen als centres comercials de l'Extrem Orient. Les dones els segueixen: unes per casar-se, altres arrossegades pels aventurers o perquè tenen el gust de l'aventura.

La vida dels colonials europeus i americans de l'Extrem Orient ha perdut el to que tenia a començaments de segle. Fins fa pocs anys la vida dels colonials tenia una certa austeritat. Del despatx, de la fàbrica o del magatzem, anaven al club, on la vida de societat era limitada a la beguda, al joc, a la conversa i al flirt amb les dones del mateix color. Les aventures amb dones indígenes eren excepcionals.

Després de la guerra, la crisi econòmica de tots els països ha portat als centres comercials de l'Extrem Orient ruïnes d'emigrants que hi viuen amb més o menys facilitat. Al costat de cada club hi ha cinquanta cabarets, tots servits per dones blanques.

D'altra banda, els indígenes han aconseguit d'introduir-se en els llocs que abans eren exclusivament per als blancs.

Xang-Hai és el port de l'Orient que recull més aventurers i més refugiats. Els aventurers hi acaben milionaris o presidaris. Els refugiats hi vagabunden tota la vida.

Els anglesos estan espantats. Sempre han volgut mantenir el prestigi dels blancs, sia amb dòlars sia amb fusells. Impossibles, actualment. Segons un diari japonès, els indígenes s'han adonat que els blancs tenim els peus de fang.

La gran ruïna de refugiats russos ha vingut a complicar el problema. La tragèdia d'aquesta pobra gent és tan gran que la Lliga de Nacions manté a Xina una delegació permanent amb la finalitat de vetllar per l'existència d'aquests cent mil refugiats.

A Europa aquests fets són poc coneguts. El problema dels refugiats russos a Europa no és res al costat d'aquest. Els russos a Xina no tenen extraterritorialitat i estan sotmesos a les lleis xineses i coneixen sovint les vexacions de les presons d'aquell país desorganitzat.

Un diari anglès de Xang-Hai acabava una informació sobre aquest tema amb les següents paraules:

«Pobre pagès siberià que has caigut a Xang-Hai a oferir els teus braços pel treball! Valdria més que se t'haguessin trencat les cames damunt el glaç del riu Amur! Ara no et tambalejaries pel Bund, entre les columnes estriades de les banques i les aigües brutes dels molls del Wangpoo, empenyat pels coobles dels rixxa, insultat pel capataç d'aquests descarregadors del moll xinesos que et miren i reprehen la seua cançó de treball, Aa-ho, ooo-ha; aho-o-ha, subrallada amb una escopinada a la cara de l'occidental caigut.

«Venen temples de dir-li: Pel prestigi del blanc, mata't!»

ció i l'home dels ous va ésser suprimit. Van creure, carregades de raó, que el prestigi dels blancs en patia.

Rodem per una terra desolada i cuita pel sol i el fred d'uns quants milers d'anys, o d'uns quants centenars de cicles xinesos de seixanta anys, segons el calendari xinès, de rates, cavalls i dragons.

—L'any passat — escoltem — vaig fer aquest camí amb tres-cents mennonites. Els vaig portar de Harbin a Xang-Hai, d'on vam embarcar cap a Marsella i Le Havre, camí del Brasil. Excellents agricultors, a Xina es morien de gana. Com per miracle van arribar sencers a Xang-Hai, havent de passar per llocs en plena guerra. Entre Harbin i Txan-Sun, al cap d'una hora d'esperar el tren ens van dir: «No surt fins demà passat; el precedent ha estat volat pels bandits.» Quan vam arribar a Xang-Hai, els japonesos bombardejaven l'estació del Nord, a Xa-peí. Em van donar mitja hora de temps per a portar aquests tres-cents mennonites a la Concessió Internacional.

El conductor del tren ja és conegut de Henri Guénod, que ha fet aquest viatge dues o tres dotzenes de vegades. Ens el presenta. Gras i petit, amb una panxa de buda, aquest home cada vegada que puja al tren tremola de por. Fa dos anys va ésser segregat pels bandits de no sap quin general del Nord, i la seva dona va haver de donar-los totes les economies. Si el segregessin una altra vegada — ha dit a Henri Guénod — no podria pagar el rescat i segurament li tallarien el cap, per miserable! La Companyia no dona cap indemnització.

Porta totes les butxaques plenes de paperets daurats i de tant en tant en tira un grapat a la via, perquè el Dragó, prenent-los per or, no s'enfurismi.

—I tots aquests soldats, carregats de fusells, pistoles i metralladores, no us tranquilitzen? — li diem.

—Quan vénen els bandits, desapareixen — ens respon —. Quan vaig ésser segregat, els que venien amb mi van passar-se als bandits; feia set mesos que no cobraven.

El conductor del tren se'n va i reprehen la conversa sobre els pollets de M. Guénod.

—Fins l'any 1922, quan van començar d'afuir ruïnes d'emigrants russos en els centres comercials de Xina, Tientsin, Peiping, Tsingtao, Dairen, Mukden, Xang-Hai, els estrangers que vivien a Xina tenien un gran prestigi: venia de l'estatura, de la força muscular i armada i de la vida opulenta que portaven.

«No hi havia cap mendicant blanc pels carrers; si algun cas es presentava era immediatament solucionat enviant l'indigent al seu

general i aquest caràcter va accentuar-se febrosament poc temps després de la revolució bolxevista, en el moment en què Harbin va esdevenir el centre de les operacions d'algunes de les temptatives militars antibolxevistes.

Harbin! Actualment l'agitació i la dissipació hi regnen més fortament que en qualsevol altra ciutat de l'Orient Llunyà.

En el restaurant de l'estació, M. Guénod saluda el seu primer pollet de Harbin: la

neus, no teniu roba ni teniu diners. No podeu marxar, tots plegats; qui em pagaria a mi? Deixeu les dones.» Què podíem fer nosaltres? Els homes vam arribar a Harbin.

A l'hotel, M. Guénod em deia:

—A Xina hi ha cent mil russos. Potser la meitat han seguit aquest camí i han arribat a Harbin. Quants centenars no hi han arribat ni hi arribaran mai? Els estrangers que han visitat els pobles de la Manxúria del Nord diuen que en tots hi ha prostitutes russes. És inevitable. Entre les mans de gent inaccessibles a la pietat, una dona de raça estrangera, incapaç de parlar la llengua del país, segurament incapaç d'escriure la seva pròpia llengua, no tarda a pendre el camí de la casa de prostitució del poble.

Aquell mateix vespre vam donar un tomb pels carrers de Harbin.

Es un tros de Rússia a Xina. No hi ha cap altra ciutat xinesa que s'assembla a Harbin. Hi viuen vuitanta mil russos, cinquanta mil de blancs i trenta mil de rojos. La majoria d'aquests treballen en el ferrocarril de l'Est Xinès. Tenen poc contacte amb els russos blancs i una gran animositat existeix entre els dos grups.

Però una cosa els uneix: la vida de nit de la ciutat. Els americans i els anglesos fan vida de club i de cabaret a Xang-Hai, els russos fan vida de cafè restaurant a Harbin. El cafè restaurant és el color i l'olor de Harbin. Olor de vodka, atmosfera de fum que també és el color de vodka.

A Harbin es balla poc. És preferible passar llargues estones en els cafès restaurants. Es aquí on trobem el niu de totes les serventes russes de cafè restaurants que hi ha en els centres comercials de Xina.

A Harbin trobareu tots els graus possibles de serventes, des d'autèntiques dignatàries del règim tsarista, que hom procura de col·locar en els millors establiments, fins a les pàges de la Sibèria. Hi ha restaurants per a totes les diversitats de clients i serventes per a tots els gustos.

Quasi som als afores de la ciutat. Uns obstacles de filferro ens adverteixen que és perillós d'anar més enllà. Harbin és una ciutat atrinxerada contra els bandits. A un quilòmetre de les darreres cases ja és segur que us atraparien. Cap xofer no us porta, de dia, a cinc quilòmetres de la ciutat.

—Hom es defensa dels bandits. A la dona blanca qui la defensa? — em diu M. Guénod —. Veniu. Coneixereu un «establiment» de Harbin.

Entrem per un carrer fosquíssim, d'una humitat pudenta. Ens fem dintre d'una casa d'un sol pis i passem un corredor estret damunt d'un enrajolat movedís fangós. Arribem a un pati interior ocupat per una barraca de fusta, petita i baixa de sostre.

—L'any passat vaig acompanyar-hi la comissió de la Lliga de Nacions contra la Tracta de Blanques — em diu M. Guénod, baix —. Ens acompanyava un policia perquè es tractava d'una enquesta. Avui he entrem com a simples ciutadans. Mireu.

Cementiri rus a Xina

En el bar no hi caben més de sis persones. Hi ha una dotzena de xinesos, bruts, l'esquena lluenta de suor i de pols, descalços; no porten sinó uns pantalons foscos i estripats, llargs fins a mitja cama. Dotze coolies.

Tres o quatre cambres de dormir, tan estretes que tot l'espai és ocupat pel llit, volten el bar.

Cinc dones russes serveixen aquesta clientela miserable.

Tornem a ésser al carrer.

—Pobres dones! — diu a l'amic Guénod.

—Pobres dones! — repeteix aquest bon samarità dels refugiats —. Ja heureu vist — afegeix — que no es tracta pas d'un bar. Quan vam anar-hi amb la comissió de la Lliga, el propietari i el seu personal van alinear-se. El patró és un xinès de baixa classe. Per explicar la presència de les cinc dones russes va declarar que l'una era la dona del propietari i les altres quatre eren amigues d'ella que havien vingut per ajudar-la en l'explotació del restaurant. Totes viuen en el restaurant. El preu dels favors d'una dona d'aquestes és de cinquanta cèntims de dòlar de Harbin, o sigui uns cinc cèntims or! Aquestes dones són tan perdudes, amic meu, tòxicomanes caigudes tan baix, que prefereixen restar en aquesta situació abjecta i passar les hores de llur patró i dels clients abans que treballar.

Hauria valgut més que no haguessin sortit mai de la Sibèria, o que haguessin mort de fred damunt la neu blanca de la frontera.

Però les llums de Xang-Hai tiven, blaves, verdes, vermelles, a Toms i a Primorskaia, a Port Said, a Singapur i a Marsella.

RAMON PEI

(Seguirà.)

Passaport xinès d'un refugiat rus

serventa, que ens prepara un cocktail a base de vodka.

La invitem. Com totes les seves amigues de Harbin, aspira poder arribar un dia o altre a Xang-Hai. No és una princesa, és una pàgesa de la regió siberiana de Blagovestxensk. Fa sis mesos que ha arribat a Harbin.

—Hi ha molta crisi a Harbin — ens diu —. Fa mig any que hi sóc i encara no m'he pogut fer posar una dent que em van arrencar soldats xinesos.

—Us van arrencar una dent! Per què? — pregunto.

—Perquè era d'or. Acabava de passar la frontera. Els soldats xinesos em volien tornar a la Sibèria i lluitar-me a les autoritats soviètiques. Perceben una comissió. Amb carícies i súplices vaig dissuadir-los d'aquest propòsit. Després van escorcollar-me i van prendre'm quaranta o cinquanta rubles que portava. Ja me n'anava, quan un soldat va atrapar-me i em va dir que obrís la boca. Vaig fer-ho i es va posar a riure. Va cridar els seus companys i em van arrencar la dent amb la punta de la baioneta.

La nostra russa continua:

—A Xang-Hai tinc dues amiguetes de la meua edat que em diuen que allí la vida és fàcil. Així que tingui els diners suficients per fer el viatge hi aniré. M'estaria un quant temps a Xang-Hai i després me n'aniria a Hong Kong. Crec que són dues ciutats extraordinàries!

—Desenganyada de Harbin, no heu pensat mai a tornar a la vostra regió de la Sibèria? — li pregunto.

—No, mai! — salta —. Em condemnarien a morir-me de fam. Prefereixo morir-hi a Xina, ja que hi he pogut arribar!

Al C. O. P. O. — organització dels russos dits blancs — escoltem aquesta extraordinària història:

—Erem setze del mateix poble, homes, dones i criatures; feia molt de temps que havíem planejat escapar-nos de la Sibèria i passar la frontera russo-manxuriana. La sola estació de l'any favorable a aquesta empresa és l'hivern, car els rius gelats són fàcils de passar, les pistes glaçades són més practicables que pel temps del desgel i els homes i els cavalls no són castigats pels milers de mosques que a l'estiu constitueixen un veritable obstacle per al viatge.

«Portàvem quatre trineus i dos cavalls, que entre tots teníem. Vam carregar els estris que vam poder. Dies abans ens havíem posat d'acord amb uns comboiers xinesos que ja havien passat d'altres emigrants del mateix poble. Aquests comboiers fa anys que viuen d'això i coneixen els llocs de la frontera que són, en determinats moments, menys perillosos que altres. Sense el socors d'aquests guies experimentats corríem el risc de caure sota les bales dels guardes de la frontera i potser hauríem anat a engrosir la llista d'aquells que, tan a prop de la llibertat, no han reeixit a aconseguir-la.

Vam passar la frontera davant la província de Khabarovsk. Vam seguir en direcció a la línia del ferrocarril de l'Est Xinès situada prop de dos mil quilòmetres més al Sud. El camí és fàcil de trobar, car totes les pistes que van al Sud porten a Harbin, el gran centre ferroviari.

«Després d'haver pagat els guies xinesos, ens quedaven un centenar de rubles, que ens van ésser robats en el primer poble xinès on ens vam quedar a dormir. Vàrem començar de vendre robes i eines de treball. En alguns pobles xinesos ens donaven hospitalitat, un plat d'arròs i ens deixaven dormir al costat de les bèsties. Com que no ens enteníem, era molt difícil demanar-los ajut. Sense forces físiques ni morals, havent deixat pel camí dues criatures mortes de gana i de fred, els cavalls venuts, els trineus deixats en algunes cases que ens havien donat hospitalitat, vam arribar a un poble, situat a mig camí de Harbin, a mil quilòmetres d'aquesta ciutat. Al cap de tres dies, l'home que ens havia acompanyat a casa seva, que era com una mena d'hostal, ens va dir: «Nosaltres no teniu cavalls ni tri-

Refugiats mennonites a bord

Si el blanc indigent és insultat, en quina situació es troba la dona caiguda?

A través d'aquestes informacions el lector se'n podrà fer una mica de càrrec. Hem procurat de mantenir-nos fidels a les coses vistes i sentides.

Es un dels dos camins de Xang-Hai, el que hi arriba pel Nord, de la Sibèria a Harbin i a Xang-Hai.

Hi ha un altre camí, que també arriba a Xang-Hai, el camí del Sud, cap a Port Said i a Singapur. Si coneguessin el camí del Nord, potser aquest altre no fóra tan atraient, per moltes dones. Tots els camins arriben a Xang-Hai, però pocs en tornen. Les llums de Xang-Hai tiven i enlluernen. Les dones hi moren com papallones cremades.

Trobant-nos a Pei-Ping, a l'Hotel dels Vagons Llits, voltats de diplomàtics i de periodistes, el meu gran amic Henri Guénod em va dir:

—Me'n vaig a Harbin, a veure què fan els meus pollets. Voleu venir?

Al cap de dues hores érem camí de Harbin. Henri Guénod és el delegat a Xina de l'Institut Nansen per als refugiats, sota els auspicis de la Lliga de Nacions, i els seus pollets són tots els cent mil russos que s'han escapat de la Sibèria i han anat a caure a Xina.

—En el desaparegut Luna Park de Xang-Hai — m'explica Henri Guénod — hi havia, fa pocs anys, la següent atracció: un home treia el cap per un forat d'una lona. El públic en general, els xinesos amb més entusiasme, es divertia comprant ous i provant de fer-los petar a la cara d'aquest home. Era rus. L'atracció era coneguda pel nom de The Egg Man, o sigui: l'home dels ous. Les autoritats de la Concessió Internacional van protestar d'aquesta atrac-

ció i l'home dels ous va ésser suprimit. Van creure, carregades de raó, que el prestigi dels blancs en patia.

«El prestigi de la dona blanca era extraordinari. Alta, esvelta, elegant, inaccessible pel groc, era mirada, admirada i desitjada com una divinitat. Els xinesos s'aprofitaven dels moments turbulents per a posseir les dones blanques i satisfier un viu desig temps ha obert. I vingueren els russos emigrants.»

«Un aventurer americà va establir aquesta avantsala de la casa de prostitució: Deu dones russes, completament nues, s'exhibien, quasi immòbils, dalt d'un petit escenari. Després d'haver pagat deu dòlars d'entrada era permès als xinesos de passar davant d'aquest quadro — extraordinari per als seus ulls menuts, oberts com unes ametlles — i fins i tot de tocar una mica la pell d'aquelles dones blanques. Els xinesos feien cua per entrar en aquest curiós establiment. Això passava a Xang-Hai l'any 1922. D'aleshores ençà s'ha avançat molt!»

Harbin és mirat com un oasi per tots els russos que esperen escapar-se de la Sibèria. Harbin! En tot l'Extrem Orient es parla de l'atmosfera de Harbin, dels russos d'aquesta ciutat de trenta anys. Era, en el començament, el centre de direcció de les obres del ferrocarril de l'Est Xinès, quatre barrages situades al mig d'una estepa inhabilitada. La construcció del ferrocarril, que oferia magnífiques oportunitats d'enriquir-se, havia atret un gran nombre de persones d'esperit emprenedor. D'altres en van seguir, que tenien el gust de l'aventura. La vida hi era fàcil, i el diner comodament guanyat, i també fàcilment despesat. En el curs de la guerra russo-japonesa, Harbin era quarter

El somni literari. — Per moltíssima gent d'aquest món que viuen allunyats de les tristes feines literàries, la poesia, el teatre o la novel·la, se'ls presenten com un món de somni fascinant, en el qual, si hi poguessin actuar com a creadors o com a directores, els semblaria que ultra satisfereix una vanitat especial, aconseguirien una felicitat com aquella que diu que senten els fumadors d'opi. Molta gent creuen que els pobres que fem versos som una mena de subjectes que tenim el fetge col·locat d'una manera original, i encara que la majoria més ens compadeix que ens enveja, no deixen d'existir unes persones càndides, de vegades en forma de propietaris opulents, que donarien qualsevol cosa per sentir-se poetes autèntics.

De senyors d'aquesta mena, jo n'he trobat alguns, entre ells exemplars d'una certa singularitat. I no em refereixo a aquells que et donen un copet a l'espatlla i et diuen: «Caramba! Jo em pogués canviar amb vosaltres, perquè estic ben segur que no s'hi canviarien, sinó als que positivament m'han demostrat les ganes d'ésser reconeguts com a poetes, en una forma que no doni lloc a dubte i que origini l'admiració del vigilant que els obre la porta i fins de la senyora que els ha posat els fills al món.

Una vegada em va venir a veure un cavaller d'una formalitat que esverava; duia uns guants magnífics que segurament encara no feia mitja hora que els havia adquirit. Era un senyor de més de seixanta anys, d'un aspecte tan normal com honorable, el qual m'explicà les excel·lències del seu comerç i la posició gairebé de multimilionari que havia adquirit amb el seu treball i el seu gran talent pràctic. Jo no sabia francament en què podia ésser útil a un home que ho tenia tot resolt i que sabia tocar tant de peus a terra, i el bon senyor, després d'explicar-me totes les proves de la seva grandesa, perquè jo no m'esverés i estigués convençut que tractava amb una persona decent, em digué que un subalterne d'una de les seves sucursals americanes venia a casar-se a Barcelona, que ell era padrí de la boda i que, a més d'haver-li comprat un present magnífic, volia llegir en l'àpat del casament un poema que tothom es pensés que era original d'ell, cantant les virtuts i la modestia del seu subalterne. El bon senyor volia que jo li escrivís aquest poema, però què havia de guardar-li un secret absolut.

A mi em va fer gràcia i vaig escriure un poema amb les dades que ell em va donar, que, mal m'està el dir-ho, feia l'efecte desitjat. Era en un estil en el qual la pompa i l'emoció es diluïen dintre de les rimas castellanes més tronades i més buides que s'han escrit mai. El bon senyor, quan l'hi vaig llegir, es posà a plorar a llàgrima viva, i em va dir que havia interpretat el seu pensament d'una manera exacta. Em vaig assabentar després de la gran sorpresa i de l'èxit que havia produït la lectura de l'obra d'aquell cavaller, improvisat poeta, gràcies a la facècia en la qual jo vaig col·laborar d'una manera tan decisiva. D'això ja fa bastants anys, i aquest bon senyor ja és mort, i Déu el tingui a la glòria, perquè confesso que va pagar esplèndidament el meu treball lamentable.

Una altra vegada se'm va presentar un cas exacte amb un empleat de Banca, que volia sorprendre el sentimentalisme del seu principal amb tres sonets cantant la bellesa física de les tres filles del banquer, que sembla que eren una preciositat. Jo vaig satisfer les bones intencions d'aquell subjecte, però com que jo tenia molt poca experiència de la vida, ell es va atribuir els tres sonets meus per una suma modestíssima.

Aquests casos i altres de semblants que podria explicar són els dels poetes per desesperació, que amb la impotència absoluta d'escriure un vers, cerquen la complicitat d'un que n'escrigui, i ells després s'hi fan veure.

Hi ha els altres casos, en els quals l'home indotat per a la literatura, sota la influència d'un astre o d'una misèria qualsevol, es sent creador. Aquests casos són infinits, i es solen produir en un clima sense aliments i sense ventilació. La quantitat enorme de poemes i drames que jo he rebut, enviats per persones desesperades, arriba a fer plorar.

La gent que viuen en els pisos més sordids i amb la gana més negra, oscil·len de vegades entre la poesia o el suïcid. Es decideixen per la poesia, i aleshores jo rebo un plec d'octaves reials o un drama que fa sortir cabells a les pedres, i una carta que trencaria el cor a una persona molt menys sensible que jo. La gent d'aquesta mena, quan escriuen, entren en plena follia. Les persones de vida trista i normal són boigs autèntics quan els agafa la fúria literària en aquestes condicions.

Una vegada el doctor Mira em va enviar un plec de poemes escrits per paranoics de debò, per veure si hi trobava alguna cosa interessant. Era poesia de manicomi sense cap mena d'atenuant. Doncs bé, a mi els versos d'aquests pobres malalts em varen fer el mateix efecte dels versos que he rebut a grans feixos, amb el deure d'examinar-los, les moltíssimes vegades que m'han fet del jurat d'uns jocs florals. Entre els aficionats a la poesia normals, i entre els aficionats folls, no hi ha la més petita diferència pel que fa referència als versos. Això explicaria als que no ho acaben d'entendre, que moltes vegades aquí i a tot arreu es dona bel·ligerància literària a una determinada persona que tothom es pensa que és un ésser en bona salut, i resulta que no és res més que un foll. En canvi la seva família, que a més de conèixer-li l'obra poètica, o sense conèixer-la de vegades, n'ha de patir totes les impertinències i follies, s'escriuixen en veure que les persones sensates n'hi fan cas i se'l prenen d'allò més seriosament.

Perquè la poesia és moltes vegades una zona neutral entre els boigs i els que no són o que ho són d'una manera passadora. En la poesia es troben les dues menes, la del manicomi i la de fora, i és per això que la poesia reflecteix aquest estat animal o diví, de somni, de subconsciència i d'esmicolament de principis. I és per això que Plató, poeta formidable, volia esbandir de poetes la seva república, i per això molts pares honrats, quan veuen que el noi els comença a escriure versos, es posen a tremolar.

JOSEP MARIA DE SAGARRA